

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกัน :
กรณีศึกษาล่องแพบ้านท่าวัด ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร

COMMUNITY – BASED TOURISM MANAGEMENT UNDER THE CONCEPT OF
COLLABORATIVE MANAGEMENT: A CASE STUDY OF RAFTING
AT BAN THAO WAT, LAO PO DAENG SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT,
SAKHON NAKHON PROVINCE

วรมะธ ยอดบุญ* และ พัชรพร ฝ่ายทาน
Worameta Yodboon* and Patcharaporn Faithan

สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Public Administration Program, Faculty of Liberal Arts and Management Science, Kasetsart University

Received: 12 July 2025

Revised: 22 December 2025

Accepted: 23 December 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ล่องแพบ้านท่าวัด จังหวัดสกลนคร (2) ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของชุมชน ล่องแพบ้านท่าวัด จังหวัดสกลนคร (3) ให้แนวทางและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของชุมชน ล่องแพบ้านท่าวัด จังหวัดสกลนคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 คน ด้วยวิธีการเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาครัฐและชุมชนร่วมมือกันบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ล่องแพบ้านท่าวัด ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ซึ่งการเปิดกิจการ ล่องแพจะเริ่มจากการร่วมกันวางแผนดำเนินการจัดกิจกรรม ขออนุญาตเปิดให้บริการแพ

* Corresponding author: วรมะธ ยอดบุญ

E-mail: worameta.y@ku.th

รับผลประโยชน์ และประเมินผลหลังจากการเปิดให้บริการ ในการจัดการท่องเที่ยวบ้านท่าวัด จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ แรงกาย แรงใจจากชาวบ้าน ผู้ประกอบการแพที่มีความเข้มแข็ง และคณะกรรมการชุมชนที่มีศักยภาพเพื่อทำให้เกิดผลสำเร็จ หน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมของชาวบ้าน จึงเกิดเป็นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมโดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 2) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ ได้แก่ ปัญหาด้านระเบียบกฎเกณฑ์ในการขอเปิดกิจการท่องเที่ยว ปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยว ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านการบริการของผู้ประกอบการแพ และปัญหาด้านความสวยงามของภูมิทัศน์ และ 3) แนวทางและข้อเสนอแนะ ได้แก่ เทศบาลตำบลเหล่าปอแดงควรเปิดเผยให้ประชาชนทราบถึงระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกอบกิจการท่องเที่ยว เทศบาลตำบลเหล่าปอแดงและผู้ประกอบการท่องเที่ยวควรใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวควรกำหนดมาตรฐานการให้บริการ และเพิ่มผู้ประกอบการร้านอาหารเพื่อให้บริการอย่างเพียงพอและรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดต่าง ๆ และปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการการท่องเที่ยว, การบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือ, การท่องเที่ยว

Abstract

This research article seeks to (1) investigate the collaborative management of community tourism resources at Long Pha Ban Tha Wat, Sakon Nakhon Province, (2) analyze the challenges and impediments to collaborative management within the community at Long Pha Ban Tha Wat, Sakon Nakhon Province, and (3) propose guidelines and recommendations to improve collaborative management in the community at Long Pha Ban Tha Wat, Sakon Nakhon Province. The study employs qualitative research methods, collecting data through observation and in-depth interviews with 22 key informants using purposive sampling, and analyzes qualitative data through content analysis.

The study's findings indicate that 1) the Ban Tha Wat rafting tourism site, which is situated in Lao Por Daeng Subdistrict, Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province, is managed collaboratively by the government and the local community. Joint activity planning, getting operating permissions, benefit sharing, and post-operation evaluation are the first steps in starting a rafting business. Strong rafting operators, a competent community committee, cooperation, and both mental and physical work from locals are all necessary for successful administration. This has resulted in a participatory tourism management model that involves all relevant stakeholders. 2) The problems and obstacles in management include regulatory and licensing issues related to operating the rafting business, insufficient promotion of tourism, budgetary constraints, service quality issues among raft operators, and concerns about the visual appeal of the landscape. Additionally, 3) recommendations include the following: the Lao Por Daeng Subdistrict Municipality should publicly disclose the regulations and requirements for operating raft tourism businesses; the municipality and raft operators should use technology and digital media to promote tourism; government agencies, including local administrative organizations, should set aside enough funds for rafting-related activities; rafting operators should set up service standards and hire more food vendors to guarantee prompt and adequate service, particularly during holidays; and improving the landscape to draw in more tourists.

Keywords: Tourism Management, Management Based on Cooperation, Rafting

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างรายได้สำคัญสำหรับประเทศ โดยการท่องเที่ยวช่วยกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและเพิ่มมูลค่าให้กับจังหวัดและชุมชนต่าง ๆ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) ในปี 2567 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ดำเนินมาตรการหลายประการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ เช่น การสนับสนุนแหล่งทุนให้ผู้ประกอบการ การจัดอบรมสัมมนา และการเพิ่มความปลอดภัยโดยการเสริมอัตราค่าสิ่งตำราวจการท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยยังมุ่งเน้นไปที่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable tourism) โดยให้ชุมชนมีบทบาทหลักในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism) และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco tourism) เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างมีความรับผิดชอบ โดยมุ่งหวังให้เกิดการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้คงอยู่ได้ในระยะยาว

จังหวัดสกลนคร มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่น และหลากหลายทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนจังหวัดสกลนคร โดยเฉพาะบึง “หนองหาร” ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงามและเป็นความทรงจำด้านวิถีชีวิตของชาวสกลนครในอดีต ในช่วงที่ผ่านมา หน่วยงานราชการได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวบริเวณรอบหนองหาร รวมทั้งส่งเสริมหมู่บ้านท่องเที่ยววิถีชุมชน และเส้นทางท่องเที่ยวรอบหนองหาร เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น (สพสันต์ เพชรคำ และคณะ, 2561) บ้านท่าวัด ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ถือได้ว่าเป็นหมู่บ้านหนึ่งในเส้นทางท่องเที่ยวรอบหนองหาร มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมและมีลักษณะโดดเด่นสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวหนองหารและจังหวัดสกลนครได้มากขึ้น โดยที่ผ่านมาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณหนองหารมักประสบปัญหาในกระบวนการขออนุมัติการเปิดกิจการแพ การบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นช่องว่างการวิจัย (Research gap) เนื่องจากบริเวณแหล่งน้ำหนองหาร มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายหน่วยงาน และมีระเบียบกฎหมาย

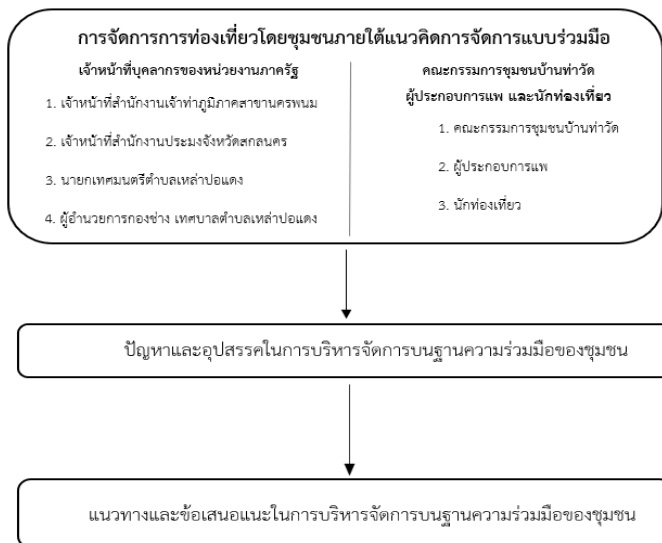
ที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ กระบวนการขอเปิดกิจการล่องแพจึงทำได้ยาก รวมถึงยังไม่มีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการล่องแพบ้านท่าวัดมาก่อน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางการจัดการแบบร่วมมือกันของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวล่องแพบ้านท่าวัด ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร กล่าวคือ การบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือในการจัดการการล่องแพระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง เพื่อให้แนวทางและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือของชุมชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มล่องแพบ้านท่าวัดและกลุ่มกิจการแพอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ล่องแพบ้านท่าวัด จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของชุมชนล่องแพบ้านท่าวัด จังหวัดสกลนคร
3. เพื่อให้แนวทางและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของชุมชนล่องแพบ้านท่าวัด จังหวัดสกลนคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกัน จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันคือการมีรายได้เพิ่มขึ้นของชาวบ้านอันเนื่องมาจากการดำเนินการที่เกี่ยวกับการล่องแพ ซึ่งไม่สามารถบรรลุได้โดยลำพังจากการดำเนินงานขององค์กรหรือภาคส่วนใดเพียงฝ่ายเดียว อย่างไรก็ตามในระหว่างการจัดการอาจเกิดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขในรูปแบบของการสร้างแนวทางและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของชุมชน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** จำนวน 22 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เนื่องจากทั้งสองกลุ่มมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวล่องแพบ้านท่าวัด ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขานครพนม จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่สำนักงานประมงจังหวัดสกลนคร จำนวน 1 คน นายกเทศมนตรีตำบลเหล่าปอแดง จำนวน 1 คน และผู้อำนวยการกองช่าง เทศบาลตำบลเหล่าปอแดง จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 4 คน และ (2) คณะกรรมการชุมชนบ้านท่าวัด ผู้ประกอบการแพและนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชนบ้านท่าวัด จำนวน 2 คน ผู้ประกอบการแพ จำนวน 6 คน และนักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเจาะจงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ผลเชิงลึกในประเด็นที่กำลังศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2. **เครื่องมือในการวิจัย** ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้ทำการจัดระเบียบแบบแผนขึ้นบ้างแล้ว มีตัวอย่างคำถาม คำชี้แจง ขั้นตอนต่าง ๆ ให้แก่ผู้สัมภาษณ์ได้ทราบล่วงหน้าก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ โดยจะสร้างคำถามขึ้นจากกรอบแนวคิดในการวิจัยและจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนด

ชุดสัมภาษณ์ ออกเป็น 4 ชุด คือ ชุดที่ 1 เจ้าหน้าที่บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ ชุดที่ 2 คณะกรรมการชุมชนบ้านท่าวัด ชุดที่ 3 ผู้ประกอบการแพ และชุดที่ 4 นักท่องเที่ยว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและจากแหล่งทุติยภูมิ ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-Formal) กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เจ้าหน้าที่บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ และคณะกรรมการชุมชนบ้านท่าวัด ผู้ประกอบการแพและนักท่องเที่ยว ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมีนาคม 2568 และการเก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์ (Observation) ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาถึงการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของภาครัฐและชุมชน ในระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน 2568 เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันต่อแหล่งท่องเที่ยวล่องแพบ้านท่าวัด รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคระหว่างกาเปิดให้บริการ การจดบันทึก การบันทึกภาพ และการบันทึกวิดีโอ โดยเป็นการบันทึกวิดีโอและเขียนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียดเพื่อให้เกิดความแม่นยำและป้องกันการลืมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกต (โครงการวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่โครงการ COA No. COA67/014)

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร (Documentary Research) จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ รายงานวิจัย ตำรา เอกสารประกอบการสัมมนาและการประชุมทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และบทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือและการจัดการโดยชุมชน ตลอดจนเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธีสามเส้า ตามกรอบแนวคิดของสุรางค์ จันทวานิช (2556) โดยการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ คณะกรรมการชุมชนบ้านท่าวัด ผู้ประกอบการแพ และนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายนำไปสู่ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ ส่วนการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐและชุมชนในการบริหารจัดการแพบ้านท่าวัด ปัญหาและ

อุปสรรคของการบริหารงานและการบริการ ตลอดจนแนวทางและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการแบบร่วมมือกัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ซึ่งไม่ได้อาศัยเพียงวิธีการเดียวในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้สามารถสรุปข้อค้นพบจากการศึกษาได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 ประการ ตามกรอบวิเคราะห์ของ Ring and Van de Ven (1994) ดังนี้

4.1 การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) จากการรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษาโดยยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก

4.2 การแสดงข้อมูล (Data Display) เป็นกระบวนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ความเป็นเหตุเป็นผลของข้อมูล ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือของชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ในส่วนของการแสดงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะแสดงข้อมูลด้วยรูปแบบของการถอดคำพูดตามบันทึกการสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เพื่อแสดงให้เห็นการจัดการการท่องเที่ยวทั้งของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่และผู้ประกอบการและผู้นำชุมชนท้องถิ่น

4.3 การหาข้อสรุป (Conclusion) การตีความ (Interpretation) เพื่อหาข้อสรุปและตีความหมายของข้อค้นพบของปรากฏการณ์ที่ได้จากการแสดงข้อมูล ซึ่งจะพิจารณาจากการบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือของชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวล่องแพบ้านท่าวัด โดยข้อสรุปและการตีความจะเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เลือกใช้ ซึ่งได้แก่แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกัน ตลอดจนเชื่อมโยงกับงานวิจัยก่อนหน้าว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

สรุปผลการวิจัย

1. บริหารจัดการแบบร่วมมือกันของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ล่องแพบ้านท่าวัด จังหวัดสกลนคร

ชุมชนบ้านท่าวัดเป็นพื้นที่ซึ่งมีการพัฒนากิจกรรมล่องแพบ้านท่าวัด อันมีรากฐานมาจากความผูกพันระหว่างชาวบ้านกับหนองหารและมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสัมพันธ์ดังกล่าวนำไปสู่การสร้างสรรคกิจกรรมที่เอื้อต่อการสร้างงานและรายได้ผ่านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การก่อตั้งกลุ่มล่องแพบ้านท่าวัดภายใต้โครงการ “OTOP นวัตกรรม” สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการรวมกลุ่มโดยสมัครใจของชาวบ้านที่เป็นเจ้าของแพ เพื่อร่วมกันให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยือน โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อน กิจกรรมล่องแพได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องจากนักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสัมผัสกับระบบนิเวศและทัศนียภาพของหนองหารควบคู่กับการบริโภคอาหารพื้นถิ่นหลากหลายเมนู โดยมีค่าใช้จ่ายเริ่มต้นที่ 80 บาท ล่องแพบ้านท่าวัดจึงเป็นตัวอย่างของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่กับการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

สำหรับการให้บริการกิจกรรมล่องแพในปัจจุบัน กลุ่มผู้ประกอบการแพในชุมชนบ้านท่าวัด ประกอบด้วยแพที่เปิดให้บริการจำนวน 35 ลำ 12 ผู้ประกอบการ เช่น แพน้องเอิร์น แพจีโน่ แพฟ้าใส แพน้องนับดงค์ และแพน้องต้นกล้า เป็นต้น โดยผู้ประกอบการให้บริการทุกวันตลอดทั้งสัปดาห์ รวมถึงวันหยุดนักขัตฤกษ์ นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อสอบถามรายละเอียดหรือสำรองบริการผ่านช่องทางออนไลน์ หรือโทรศัพท์สอบถามได้ตามหมายเลขโทรศัพท์ที่ให้ไว้ในเพจของแต่ละผู้ประกอบการแพ ในด้านค่าบริการล่องแพมีอัตราเริ่มต้นตั้งแต่ 400 ถึง 1,350 บาท โดยมีการให้บริการเสริมที่ต้องจ่ายค่าบริการเพิ่มเติม เช่น ลำโพง ไมโครโฟน น้ำแข็งแบบกระสอบ ถ่านสำหรับประกอบอาหาร และบริการเรือเล็กสำหรับใช้เดินทางเข้าห้องน้ำบริเวณฝั่ง นอกจากนี้ ผู้ใช้บริการสามารถประกอบอาหารบนแพได้ โดยมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ประกอบอาหาร เช่น ถ้วย จาน ช้อน ส้อม ตลอดจนมีเสื้อชูชีพไว้ให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม การให้บริการในลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงรูปแบบการจัดการโดยชุมชนที่มุ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างครบวงจรภายใต้บริบทของทรัพยากรท้องถิ่น

ภาพที่ 2 ตัวอย่างแพะของกลุ่มผู้ประกอบการ

ภาพที่ 3 ลานจอดรถ

1.1 ภาครัฐมีการบริหารจัดการร่วมกับชุมชน โดยมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มผู้ประกอบการแพะ มีการดำเนินการโดยทำการประชาคมร่วมกันทั้ง 18 กระบวนที่เกี่ยวข้องในการเปิดให้บริการ โดยภายหลังจากมีการทำประชาคมแล้วเสร็จทางผู้ประกอบการจึงจะสามารถดำเนินการเปิดกิจการล่องแพได้ ซึ่งหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนล่องแพบ้านท่าวัด มีบทบาทดังนี้ 1) ด้านการขอใช้พื้นที่ ได้แก่ (1) สำนักงานประมงจังหวัดสกลนคร มีบทบาทในการอนุญาตให้ใช้ พื้นที่หนองหารเป็นสถานที่ประกอบการของกลุ่มล่องแพ และดูแลเรื่องการรื้อกล้าเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ (2) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสกลนคร มีบทบาทในการตรวจสอบ ให้ข้อเสนอแนะเรื่องการจัดการขยะ น้ำเสีย และผลกระทบต่อชุมชน สนับสนุนให้การล่องแพเป็นไปตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (3) ขลประทานจังหวัดสกลนคร มีหน้าที่บริหารจัดการระดับน้ำ กระแสน้ำ ช่วงเวลาที่เหมาะสมเปิดให้บริการและปิดให้บริการร่วมกับกรมเจ้าท่า (4) ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัด

สกลนคร ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประมง เพื่อไม่ให้กิจกรรมล่องแพרבกวนแหล่งวางไข่ของปลา และ (5) หน่วยชุดลอกและกำจัดวัชพืชหนองหารจังหวัดสกลนคร มีหน้าที่ในการกำจัดผักตบชวาและวัชพืชที่กีดขวางทางน้ำ ช่วยเปิดเส้นทางน้ำให้เรือและแพสัญจรได้สะดวกและปลอดภัย 2) ด้านความปลอดภัยทางน้ำ มีหน่วยงานที่ดูแลในเรื่องความปลอดภัยทางน้ำ มาตรการการเปิดแพ การประกอบแพ การสัญจรในน้ำหนองหาร คือ สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขานครพนม 3) ด้านอาหาร มีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการประกอบอาหารให้ถูกสุขอนามัย การอบรมผู้ประกอบการเกี่ยวกับการประกอบอาหาร คือ สาธารณสุขจังหวัดสกลนคร 4) หน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่มาประชาคมร่วมกัน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร ท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร นายอำเภอเมืองสกลนคร ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสกลนคร พัฒนาชุมชนจังหวัดสกลนคร ผู้แทนภาคประชาสังคม จังหวัดสกลนคร สำนักงานเทศบาลตำบลเหล่าปอแดง และ 5) ชุมชนบ้านท่าวัด ซึ่งมีวัดสำคัญได้แก่ วัดมหาพรหมโพธิราช วัดกลางศรีเชียงใหม่ วัดป่าเอวัณซ์ ชาวบ้านบ้านท่าวัดมาประชาคมร่วมกัน เพื่อหาข้อสรุปในการเปิดให้บริการผ่านการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการขอเปิดให้บริการแพ บ้านท่าวัด

1.2 การบริหารจัดการกิจกรรมล่องแพในชุมชนบ้านท่าวัด ดำเนินการภายใต้ความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการชุมชนและกลุ่มผู้ประกอบการแพ โดยมีการจัดการร่วมกันทั้งในด้านการบริหารทั่วไป การดูแลความปลอดภัย และการรักษาความสะอาดของพื้นที่

ให้บริการ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาศัยพลังความร่วมมือจากชาวบ้านและผู้ประกอบการแพ ซึ่งมีความเข้มแข็งและมีจิตสาธารณะ รวมถึงคณะกรรมการชุมชนที่มีบทบาทเป็นผู้นำในการผลักดันโครงการต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ รายได้ที่เกิดจากกิจกรรมล่องแพจะถูกจัดสรรบางส่วนเข้าสู่กองทุนกลางของชุมชน เพื่อใช้สนับสนุนกิจกรรมส่วนรวม การขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนตั้งอยู่บนแนวคิด “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งสะท้อนความเชื่อมโยงของภาคส่วนหลักในสังคม โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่ากลุ่มผู้ประกอบการแพจะให้การสนับสนุนวัดในชุมชนผ่านงบประมาณจากกองทุนกลางตามความเหมาะสม เพราะนักท่องเที่ยวที่มาล่องแพส่วนหนึ่งจอดรอไว้ภายในบริเวณวัด รวมถึงวัดยังมีห้องน้ำสำหรับไว้รองรับนักท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้ ชุมชนยังมีระบบการสงเคราะห์โดยหากมีสมาชิกในชุมชนที่มีได้ประกอบกิจการแพถึงแก่กรรม กลุ่มแพจะร่วมกันบริจาคเงินเพื่อการฌาปนกิจศพละ 500 บาท ในด้านการจัดการความสะอาด มีการจ้างแรงงานจากภายในชุมชนเพื่อดูแลความสะอาดของแพและพื้นที่บริการ อันเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน การประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและผู้ประกอบการแพจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมในแต่ละฤดูกาล ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการให้สอดคล้องกันในทุกแพ โดยไม่อนุญาตให้มีการกำหนดราคาที่แตกต่างกัน เพื่อรักษาความเป็นธรรมและความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผ่านทางการติดต่อจองแพกับผู้ประกอบการ การมาพักผ่อนด้วยการล่องแพ และการแสดงความเห็นต่อการให้บริการผ่านช่องทางออนไลน์ ชุมชนจะนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินของนักท่องเที่ยวไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริการต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวล่องแพบ้านท่าวัดเกิดขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบของการจัดการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ ความร่วมมือดังกล่าวนำไปสู่การก่อตั้งกลุ่มแพท่องเที่ยวชุมชนบ้านท่าวัด ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ อีกทั้งยังสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อนและยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยสถาบันการศึกษาได้เข้าไปมีบทบาทผ่านการเป็นวิทยากรในกิจกรรมของภาครัฐที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนทำวิจัย เผยแพร่ข้อมูลของชุมชน ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะสำหรับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนมากขึ้น

2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของชุมชน ล่องแพ บ้านท่าวัด จังหวัดสกลนคร

ปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันในการบริหารจัดการ ล่องแพบ้านท่าวัด ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร มีปัญหาและอุปสรรค สรุปได้ดังนี้

1) ปัญหาด้านความไม่เข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและระเบียบกฎเกณฑ์ในการขอเปิดกิจการล่องแพ กล่าวคือแต่ละหน่วยงานมีกรอบในการทำงานหรือระเบียบปฏิบัติที่เฉพาะเป็นของตนเอง ทำให้ประชาชนไม่ทราบถึงกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน และไม่รู้ว่าต้องยึดของหน่วยงานใดเป็นหลัก

2) ปัญหาด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว กล่าวคือในบางฤดูกาลมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนค่อนข้างน้อย เช่น ฤดูหนาว ฤดูฝน

3) ปัญหาด้านงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐไม่เพียงพอที่จะสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในการส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การปรับปรุงทัศนียภาพสะอาด

4) ปัญหาด้านการบริการ กล่าวคือมีการบริการอาหารและเครื่องดื่มที่ใช้ระยะเวลานาน เนื่องจากมีการสั่งอาหารที่มาจากแหล่งเดียว ทำให้มีการบริการที่ล่าช้า

5) ปัญหาด้านการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ ในการกำจัดผักตบชวาและวัชพืชบริเวณบ้านท่าวัดเหนือ มีการนำเครื่องกำจัดผักตบมาเก็บเพียง 1 - 2 ครั้งต่อปี ทำให้ทัศนียภาพของแหล่งน้ำไม่สวยงาม ไม่เหมาะแก่การมาท่องเที่ยว

3. แนวทางและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของล่องแพ บ้านท่าวัด

1) สำนักงานเทศบาลตำบลเหล่าปอแดง ควรเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบถึงระเบียบกฎเกณฑ์การจัดตั้งกิจการล่องแพที่แน่นอนชัดเจน กล่าวคือ สร้างเอกสารที่ระบุขั้นตอนการเปิดให้บริการทั้งขั้นตอนก่อนเปิดแพ และสิ่งที่ต้องทำหลังจากเปิดกิจการแพ เช่น การขอใบอนุญาตขับขีเรือ เป็นต้น อาจอยู่ในรูปของคลิปวิดีโอ หรือคู่มือฉบับประชาชนที่เกี่ยวข้องกับระเบียบหรือกฎหมายการเปิดกิจการแพ เพื่อให้ทุกฝ่ายรับได้ทราบโดยทั่วกัน

2) สำนักงานเทศบาลตำบลเหล่าปอแดง และผู้ประกอบการแพ ควรใช้เทคโนโลยีและสื่อสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว รายละเอียด

เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและการให้บริการของผู้ประกอบการแพ โดยอาจทำเป็นคลิปขนาดสั้น หรือ ถ่ายทอดสดผ่านช่องทางออนไลน์ แล้วนำไปเผยแพร่ผ่านเพจระดับจังหวัด หรือผ่านช่องทางสื่อ ดิจิทัล (TikTok) หรือ ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น หรืออาจถ่ายทอดสดผ่านช่องทางออนไลน์

3) เทศบาลตำบลเหล่าปอแดง และผู้ประกอบการแพบ้านท่าวัด ควรจัดสรร งบประมาณในแต่ละปีอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำมาใช้จ่ายในการปรับปรุงภูมิทัศน์หรือสร้าง สาธารณูปโภคของส่วนรวม ได้อย่างทันทั่วถึง

4) ผู้ประกอบการแพควรประชุมร่วมกันแล้วกำหนดระเบียบกลางเกี่ยวกับ มาตรฐานการให้บริการ และเพิ่มผู้ประกอบการร้านอาหารเพื่อให้บริการอย่างเพียงพอและ รวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเทศกาลต่าง ๆ

5) เทศบาลตำบลเหล่าปอแดง และผู้ประกอบการแพบ้านท่าวัด ควรร่วมมือกัน ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม เช่น การกำจัดผักตบชวาและวัชพืช ปรับปรุงถนนให้สวยงามและ รongรับยานพาหนะของนักท่องเที่ยว รวมถึงการวางระบบกำจัดขยะและของเสีย เพื่อก่อให้เกิด ความสวยงามและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

อภิปรายผล

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกัน : กรณี ศึกษา ล่องแพบ้านท่าวัด ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พบว่า ภาครัฐและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ครอบคลุมทั้งการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ จะเห็นได้จากที่ภาครัฐและภาคประชาชนได้มีการจัดประชุมเพื่อรับฟังปัญหาจากทุก ภาคส่วนและมีการตัดสินใจร่วมกันในมติที่ประชุม การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จะเห็นจาก ความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและประชาชนเมื่อมีกิจกรรมในชุมชนจะได้รับความร่วมมือจากทั้ง สองฝ่าย การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐและ กลุ่มผู้ประกอบการแพ เมื่อมีการจัดกิจกรรมหรืองานในวัดหรือโรงเรียน ทางกลุ่มผู้ประกอบการ แพจะมีการสนับสนุนโดยนำเงินกองกลางมาสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน มีการสร้าง โอกาสให้นักเรียนหารายได้ช่วงปิดภาคการศึกษาและผู้ที่เคยเสพสารเสพติด เพื่อสร้างอาชีพ ให้มีรายได้ในการเลี้ยงชีพตนเอง ทำให้ห่างไกลจากยาเสพติด และการมีส่วนร่วมในการประเมิ นผล คือนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาภายในชุมชน ประเมินได้จากรายได้ที่เข้ามาภายในชุมชน ประเมินความยั่งยืนของกิจการแพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดริยากานต์ พรหมคำ (2565)

ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกัน กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าและชุมชนบ้านร่องกล้าอำเภอเนินครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่าพบว่ามีการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับชุมชนใน 3 มิติได้แก่ มิติแรกการแบ่งสรรปันส่วนอำนาจระหว่างอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้ากับชุมชน โดยอุทยานฯ ให้อำนาจในการออกกฎระเบียบแก่คณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวบ้านร่องกล้าเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน มิติที่สองการแบ่งสรรปันส่วนความรับผิดชอบโดยชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับอุทยานฯ ในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีในชุมชนเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และมิติที่สามการแบ่งสรรปันส่วนผลประโยชน์ระหว่างอุทยานฯ กับชุมชนในลักษณะของการส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้เสริมจากการจัดคิวรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยวขึ้นภูมิล้อ และการนำวัฒนธรรมในชุมชนมาสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวและสอดคล้องกับการวิจัยของ อีรกันต์ โพธิ์แก้ว (2560) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางโรงตำบลป่าคลอก อำเภอลำลูกเกด จังหวัดภูเก็ต ซึ่งผลการวิจัยพบว่าเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมและเป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบร่วมกันระหว่างสมาชิก โดยได้รับความร่วมมือจากเทศบาลตำบลป่าคลอก เข้ามาบริหารจัดการเรื่องการจัดเก็บรายได้และการประเมินผลการดำเนินงาน มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้เข้าสู่กลุ่มออมทรัพย์ เช่นเดียวกับแหล่งท่องเที่ยวล่องแพบ้านท่าวัดที่มีการหักเงินจากการออกแพในแต่ละครั้งเข้ากองกลางของกลุ่มผู้ประกอบการ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน โรงเรียนและวัด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญาณัฐ โพธิ์ศิริ (2564) ที่ศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้อยู่อาศัยในชุมชน ต่างร่วมมือกันในการจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยผู้นำชุมชนมีการวางแผนที่จะพัฒนาชุมชนภายใต้แนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เน้นให้สมาชิกทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกันของผู้ประกอบการล่องแพบ้านท่าวัด ได้แก่ ปัญหาด้านระเบียบกฎเกณฑ์ในการขอเปิดกิจการล่องแพ ปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยว ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านการบริการของผู้ประกอบการแพ และปัญหาด้านความสวยงามของภูมิทัศน์สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ แก้วมณี (2557) ได้ศึกษา การจัดการการท่องเที่ยวตาม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านหัวเขาจีน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย พบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวในเรื่องกลิ่นไม่พึงประสงค์จากการเลี้ยงสัตว์ น้ำขังระบายไม่ทัน ป้ายบอกทางมีค่อนข้างน้อย ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ ที่ยังไม่ทั่วทุกกลุ่มคน รวมถึงงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีวัตร ป้องพาล และคณะ (2563) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์เพื่อกำหนดนโยบายการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวกลุ่มแพ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พบ ปัญหาเรื่องความรู้ในการบริหารจัดการของคนในชุมชน นักท่องเที่ยวมาเยือนน้อยในฤดูฝน ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ที่จอดรถและห้องน้ำไม่เพียงพอ ป้ายบอกทางหรือป้ายประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวค่อนข้างมีน้อย

ด้านแนวทางและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันของล่องแพบ้านท่าวัดคือ เทศบาลตำบลเหล่าปอแดงควรเปิดเผยให้ประชาชนทราบถึงระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกอบกิจการล่องแพ เทศบาลตำบลเหล่าปอแดงและผู้ประกอบการล่องแพ ควรใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการล่องแพ ผู้ประกอบการล่องแพควรกำหนดมาตรฐานการให้บริการ และเพิ่มผู้ประกอบการร้านอาหารเพื่อให้บริการอย่างเพียงพอและรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดต่าง ๆ และปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (2557) ได้ศึกษา การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านโคกไคร จังหวัดพังงา ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านโคกไครไว้ว่า ควรกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวแม้จะเป็นการมีส่วนร่วมทางอ้อม เช่น การเป็นเจ้าบ้านที่ดี ต้อนรับหรือทักทายนักท่องเที่ยวที่มาล่องแพด้วยอัธยาศัยอันดี รวมถึงจัดประชุมเครือข่ายหรือผู้ประกอบการทุกกลุ่มเพื่อกำหนดมาตรฐานของราคา กิจกรรมและบริการ

ภาพที่ 5 การจัดการแบบร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนการจัดตั้งคณะกรรมการถาวรที่เป็นกลไกร่วมระหว่างภาครัฐ ชุมชน ผู้ประกอบการ และภาคประชาสังคม เพื่อกำหนดนโยบาย วางแผน ดำเนินการ ติดตาม และประเมินผลกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยควมมีระเบียบรองรับบทบาทของคณะกรรมการดังกล่าวอย่างชัดเจน

1.2 เทศบาลตำบลลำป่องแดงควรร่วมมือกับผู้ประกอบการล่องแพกำหนดนโยบายเกี่ยวกับมาตรฐานการให้บริการและความปลอดภัยของกิจกรรมท่องเที่ยวโดยอิงกับบริบทท้องถิ่น และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ กำกับ และประเมินมาตรฐานเหล่านี้ เพื่อยกระดับคุณภาพการบริการ สร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

1.3 เทศบาลตำบลลำป่องแดง ควรมีนโยบายสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมที่สัมพันธ์กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ้านท่าวัดให้มากขึ้น เพื่อให้ชุมชนมีงบประมาณเพียงพอสำหรับการบริหารจัดการ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขานครพนม หรือเทศบาลตำบลลำป่องแดง ควรมีการจัดฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การช่วยเหลือผู้เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น

2.2 ผู้ประกอบการแพ้น้ำท่วม ควรพัฒนางานกิจกรรมที่น่าสนใจเพื่อเพิ่มประสบการณ์การท่องเที่ยว เช่น การจัดกิจกรรมพิเศษ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยมีการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหนองหาร หรือนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่มีมรดกโลกที่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับพืชพันธุ์และสัตว์น้ำในพื้นที่

2.3 เทศบาลตำบลเหล่าปอแดง และผู้ประกอบการแพ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลที่คนมาท่องเที่ยวน้อย เช่น อาจลดค่าบริการล่องแพ เป็นต้น

2.4 เทศบาลตำบลเหล่าปอแดง ควรเพิ่มระเบียบการดูแลรักษาความสะอาดและการจัดการขยะ โดยจัดระบบจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพทั้งในพื้นที่ล่องแพและบริเวณโดยรอบ เช่น จัดจุดทิ้งขยะหรือจัดตั้งถังขยะที่สามารถแยกประเภทได้ การให้ความรู้แก่ผู้เข้าชมเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและการปฏิบัติตามกฎระเบียบในพื้นที่

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

3.1 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้เห็นภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ ที่ต่างเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการในบทบาทที่ต่างกัน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในเชิงปริมาณให้เห็นภาพรวมและสามารถอ้างอิงผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้

3.2 การศึกษาครั้งนี้เน้นการเก็บข้อมูลหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้เปิดกิจการล่องแพ และผู้ประกอบการล่องแพ การศึกษาครั้งถัดไปจึงควรเน้นการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น ตลอดจนวิเคราะห์ผลกระทบระยะยาวของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

3.3 การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลจากพื้นที่เดียวคือกิจการล่องแพบ้านท่าวัด ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร การศึกษาครั้งถัดไปควรศึกษาวิจัยในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกับล่องแพบ้านท่าวัด หรือเพิ่มเติมพื้นที่ศึกษามากกว่าหนึ่งพื้นที่ ตลอดจนเพิ่มกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เช่น ชาวบ้านในพื้นที่ สถาบันการศึกษาที่เข้าร่วมส่งเสริมกิจกรรม เป็นต้น ตลอดจนวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อนักท่องเที่ยวระยะยาว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและทำให้เห็นภาพการบริหารจัดการได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขานครพนม เจ้าหน้าที่สำนักงานประมงจังหวัดสกลนคร นายกเทศมนตรีตำบลเหล่าปอแดง ผู้อำนวยการกองช่าง สำนักงานเทศบาลตำบลเหล่าปอแดง คณะกรรมการชุมชนบ้านท่าวัด ผู้ประกอบการแพบ้านท่าวัด และนักท่องเที่ยว ที่เสียสละเวลาให้ข้อมูลด้วยความอดทนและมีเมตตา จนงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). รัฐมนตรีว่าการกระทรวงท่องเที่ยวมอบคุณนโยบาย “ขับเคลื่อนท่องเที่ยวไทย ท่องเที่ยวปลอดภัย เที่ยวได้ทุก Season” พร้อมเร่งผลักดันยกระดับประเทศไทยก้าวสู่การเป็น Tourism Hub. สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.mots.go.th/news/1001358>.
- กัญญาณัฐ โพธิ์ศิริ. (2564). การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา บ้านหาดส้มแป้น จังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิราภรณ์ แก้วมณี. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านหัวเขาจีน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 26(2), 1-11.
- ตริยากานต์ พรหมคำ. (2565). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือกัน กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าและชุมชนบ้านร่องกล้า อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศักยภาพ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธีรกานต์ โพธิ์แก้ว. (2560). การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางโรง ตำบลปากดง อำเภอดง จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- ปรีวัตร ป้องพาล, ยุภาพร ยุภาศ และ ภักดี โพธิ์สิงห์. (2563). กลยุทธ์เพื่อกำหนดนโยบายการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวกลุ่มแพ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์, 15(2), 97-111.

- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านโคกโคไกร จังหวัดพังงา. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ**, 7(3). 650-665.
- สพสันต์ เพชรคำ, ปุริดา วิปชชา, อนุวัฒน์ การถัก, วรวิทย์ จันทเดช, อนุชา มาแสวง และ วรุฒิ พวงพันธ์. (2561). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการสำรวจและจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเกาะดอนหนองหาร จังหวัดสกลนคร. สกลนคร: ศูนย์หนองหารศึกษา สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2556). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ring, P. S., & Van de Ven, A. H. (1994). Developmental processes of cooperative interorganizational relationships. **Academic of Management Review**, 19(1), 90-118.